

Земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право
УДК 349.42

Духневич Андрій Вікторович

*доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін юридичного факультету
Волинський національний університет імені Лесі Українки*

Dukhnevych Andrii

*Doctor of Law, Professor,
Head of the Department of Civil and Legal Disciplines
Law Faculty*

Lesya Ukrainka Volyn National University

ORCID: 0000-0001-8293-7646

Карпінська Наталія Володимирівна

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри кримінального права і процесу юридичного факультету
Волинський національний університет імені Лесі Українки*

Karpinska Nataliia

*Doctor of Law, Professor,
Professor of the Department of Criminal Law and Procedure
Law Faculty*

Lesya Ukrainka Volyn National University

ORCID: 0000-0001-9658-3623

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БЕЗПЕЧНОСТІ ТА ЯКОСТІ
ВИРОБНИЦТВА ДИТЯЧОГО ХАРЧУВАННЯ: ВИМОГИ ЄС**

LEGAL REGULATION OF THE SAFETY AND QUALITY OF BABY FOOD PRODUCTION: EU REQUIREMENTS

***Анотація.** У статті висвітлені питання виробництва сільськогосподарської сировини для дитячого харчування крізь призму вимог ЄС. Обґрунтовано критичну взаємозалежність безпечності харчових продуктів від безпеки сільськогосподарського виробництва. На основі проведеного аналізу національного законодавства встановлено, що під харчовим продуктом розуміється речовина або продукт (неперероблений, частково перероблений або перероблений), призначений для споживання людиною. Обґрунтовано висновок про те, що відсутність вказаної законодавчої чіткості у визначенні харчового продукту, як речовини, призначеної лише для їжі, абсолютно не сприяє ефективності подальшого державного контролю за якістю такої продукції.*

Проведено аналіз Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення законодавства України у сфері забезпечення дитячим харчуванням у відповідність з вимогами законодавства Європейського Союзу» від 21 жовтня 2021 року.

Висвітлено питання скасування режиму спеціальних сировинних зон. Встановлено, що тривалий час характерною ознакою правового інституту виробництва дитячого харчування в Україні був правовий режим спеціальних сировинних зон, який характеризується такими параметрами, які вимагають вважати названі землі об'єктом особливої охорони та виокремлення їх у складі особливо цінних земель як особливого різновиду, де можливе застосування пестицидів та агрохімікатів лише природного походження за спеціальними технологіями, які забезпечували виробництво сировини, яка

відповідала обов'язковим санітарно-гігієнічним вимогам до дитячого та дієтичного харчування.

Обґрунтовано тезу про те, що основною мотивацією законодавця при скасуванні положення про спеціальні сировинні зони, призначені для вирощування продукції для дитячого і дієтичного харчування був факт відсутності в законодавстві ЄС подібних спеціальних сировинних зон. Акцентовано увагу на пропозиції оновлення законодавчих положень щодо спеціальних сировинних зон як альтернативному шляху їх скасування, з акцентом на пріоритетному застосуванні біологічних фітосанітарних заходів як найдієвішому механізму продукування екологічно безпечної сільськогосподарської продукції.

Ключові слова: дитяче харчування, сільськогосподарська сировина, сільськогосподарська продукція, продовольча безпека, вимоги ЄС.

Summary. *The article highlights the issues of production of agricultural raw materials for baby food in the light of EU requirements. The author substantiates the critical interdependence of food safety with the safety of agricultural production. Based on the analysis of national legislation, it is established that a food product is a substance or product (unprocessed, partially processed or processed) intended for human consumption. The author concludes that the absence of the above legislative clarity in the definition of food as a substance intended only for food does not contribute to the effectiveness of further state control over the quality of such products.*

The author analyses the Law of Ukraine «On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine on Bringing the Legislation of Ukraine in the Field of Baby Food Provision in Line with the Requirements of the European Union Legislation» of 21 October 2021.

The article highlights the issue of cancellation of the special raw material zones regime. The author establishes that for a long time the legal institution of baby food production in Ukraine has been characterised by the legal regime of special raw material zones which is characterised by the following parameters which require that these lands be considered as an object of special protection and that they be allocated as part of especially valuable lands as a special type where it is possible to use pesticides and agrochemicals of natural origin only using special technologies which ensure the production of raw materials which meet mandatory sanitary and hygienic requirements for baby and dietary food.

The author substantiates the thesis that the main motivation of the legislator in cancelling the provision on special raw material zones intended for the cultivation of products for baby and dietary nutrition was the fact that there are no such special raw material zones in EU legislation. The author focuses on the proposal to update the legislative provisions on special raw material zones as an alternative way of their abolition, with an emphasis on the priority application of biological phytosanitary measures as the most effective mechanism for the production of environmentally safe agricultural products.

Key words: *baby food, agricultural raw materials, agricultural products, food security, EU requirements.*

Постановка проблеми та її зв’язок із важливими науковими та практичними завданнями. У Звіті про внутрішнє переміщення в Україні, підготовленому під егідою Міжнародної Організації Міграції (МОМ), зазначається, що на прохання визначити найнагальнішу потребу найбільша кількість респондентів серед ВПО (54%) назвали гроші (фінансову допомогу), 13% – брак їжі. Щодо респондентів, які зазначили потребу у фінансовій допомозі, попросили окреслити три головні цілі, на які вони витратили б

кошти. Предметно, що більшість опитаних відповіли однозначно, що витратили б кошти для купівлі їжі (59%) [1].

Міністерство сільського господарства США (USDA) визначає відсутність продовольчої безпеки як відсутність постійного доступу до достатньої кількості продуктів харчування для активного і здорового життя. Хоча голод і відсутність продовольчої безпеки тісно пов'язані, це різні поняття. Голод належить до особистого фізичного відчуття дискомфорту, тоді як відсутність продовольчої безпеки – це брак доступних фінансових ресурсів для харчування на рівні домогосподарства. «Низька продовольча безпека» означає, що домогосподарство знижує якість, різноманітність і бажаність свого раціону. «Дуже низька продовольча безпека» означає, що члени домогосподарства іноді порушують режим харчування або скорочують споживання їжі через брак грошей або інших ресурсів. Наприклад, у Великій Британії у 2021 році 4,2 мільйона осіб (6% населення) мешкали у домогосподарствах, не забезпечених продовольством (тобто в умовах низького, так і дуже низького рівня продовольчої безпеки). Згідно зі звітом Продовольчої і сільськогосподарської організації ООН (ФАО) «Про стан продовольчої безпеки у світі за 2022 рік», чисельність громадян, які страждають від голоду, зросла у 2021 році до 828 мільйонів. ФАО попередила, що гостра нестача продовольства може посилитись у 20 країнах із червня по вересень 2022 року [2].

Найбільшу загрозу та шкоду як нестача продовольства так і стан продовольчої безпеки становить для підростаючого майбутнього нації – для дітей. Виробництво якісної та безпечної сировини рослинного та тваринного походження покликане забезпечити щоденні потреби дитини у продуктах харчування на різних етапах її розвитку, а виробництво сільськогосподарської сировини для дитячого харчування є стратегічно важливим напрямом товарного сільськогосподарського виробництва. Забезпечення дитини

якісними та безпечними продуктами харчування гарантує їй нормальний розвиток організму, зокрема імунної системи, що дасть змогу адекватно реагувати на сучасні небезпечні чинники навколишнього середовища. Водночас, як зазначає одним з найважливіших пріоритетів державної політики у сфері відтворення демографічного потенціалу країни виступає забезпечення грудних дітей (до одного року) та дітей раннього віку (від одного до трьох років) продуктами дитячого харчування [3].

Разом з тим, виробництво високоякісних і безпечних харчових продуктів є нагальною вимогою часу і вирішення цієї проблеми належить до числа найпріоритетніших завдань, які постали перед Українською державою у зв'язку з її вступом до СОТ та асоційованим членством в ЄС, а також необхідністю приведення законодавства у сфері дитячого харчування до вимог ЄС.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких розглядається різні аспекти даної проблеми і на які спирається автор. Вагомий внесок у розроблення правових питань безпечності продуктів харчування зробили такі вчені, як В.М. Єрмоленко [4], А.О. Куценко [5], О.Ю. Піддубний [6], Н. В. Резнікова [2], С.М. Романенко [7], Р.Д. Шибко [3], М.В. Шульга [8] та інші. Водночас, на сучасному етапі розвитку суспільства сфера дитячого харчування в Україні стикається з цілою низкою проблем таких як, актуальність необхідних обсягів виробництва та обігу дитячого харчування в Україні, падінням рівня народжуваності в умовах воєнного стану, малоефективною державною політикою та проблемами пов'язаними із приведенням у відповідність нормативно-правового регулювання сфери дитячого харчування стандартам ЄС.

Формулювання цілей статті. Основними завданнями дослідження є вивчення стану законодавчої регламентації у сфері безпеки та якості виробництва дитячого харчування крізь призму вимог ЄС.

Виклад основного матеріалу. Не викликає жодних сумнівів той факт, що харчування є базовою та першочерговою потребою будь-якого живого організму, включно з людським.

На сучасному етапі розвитку людства сільськогосподарська продукція залишається фундаментальною основою переважної більшості харчових продуктів сучасності. Водночас, за висновками експертів з їжею до організму надходить понад 70% усіх забруднювачів. Такі речовини накопичуються і негативно впливають на стан здоров'я людини, знижують імунітетні функції, викликають інтоксикацію організму, мутагенні, канцерогенні афекти, прискорюють процеси старіння та інші негативні патологічні і генетичні зміни фізіологічного стану людини. Тому сільськогосподарська продукція, особливо та її частина, що використовується для виробництва харчових продуктів, повинна бути не тільки якісною, а й екологічно безпечною для життя і здоров'я [7, с. 9].

Безпечність харчових продуктів передусім закладається у безпеці сільськогосподарського виробництва. У своєму дослідженні Н. В. Карпінська наводить приклади, що ілюструють цю критичну взаємозалежність [9, с. 378-422]. До прикладу, варто навести скандал з бельгійськими курчатами, в м'ясі яких було виявлено підвищений вміст діоксину – сильної синтетичної отрути (в 67 тисяч разів більш отруйний ніж ціаністий калій і в 500 разів – ніж стрихнін). Джерелом потрапляння діоксину до курячого м'яса став корм, а точніше – жир, що до нього додавався. Як стало відомо пізніше, ці ж добавки використовувалися у кормах для свиней та великої рогатої худоби [9, с. 378-422].

Відомі історії приклади завдання шкоди життю та здоров'ю людей унаслідок вживання небезпечних молочних харчових продуктів: у США 1985 року внаслідок зараження сухого дитячого молока бактеріями *Salmonella* було зареєстровано 76 хворих та один смертельний випадок; того ж року в США зараження мексиканського сиру бактеріями *Listeria monocytogenes* у зв'язку з додаванням до нього сирого молока спричинило 47 смертельних випадків та 147 хворих; 1989 року у Великобританії зараження йогурту токсином ботулізму у зв'язку з недостатньою термічною обробкою спричинило 27 хворих та 1 смертельний випадок; у 1994 році в США внаслідок зараження морозива бактеріями *Salmonella* було зареєстровано 227 тис. хворих. До вищезазначених інцидентів відноситься і випадки з дитячою кухнею у Києві (2005 р.) та захворювання 192 дітей на дизентерію у Джанкої (2009 р.) через вживання неякісного кефіру [9, с. 378-422; 5, с. 210].

За останні 15 років виробництво дитячого харчування в Україні збільшилося в чотири рази, зокрема, якщо у 2011 році імпорт цієї продукції становив 40 %, то у 2020 році – 80% [10].

Виробництво сільськогосподарської сировини для дитячого харчування є стратегічно важливим напрямом товарного сільськогосподарського виробництва. Виробництво якісної та безпечної сировини рослинного та тваринного походження покликане забезпечити щоденні потреби дитини у продуктах харчування на різних етапах її розвитку. Забезпечення дитини якісними та безпечними продуктами харчування гарантує їй нормальний розвиток організму, зокрема імунної системи, що дасть змогу адекватно реагувати на сучасні небезпечні чинники навколишнього середовища [3].

Відповідно до національного законодавства, а саме Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» під харчовим продуктом розуміється речовина або продукт (неперероблений,

частково перероблений або перероблений), призначені для споживання людиною. При цьому термін «харчовий продукт» не включає: корми; тварин, які не призначені для споживання людиною живими; рослини (до збору врожаю); лікарські засоби; косметичні продукти; тютюн і тютюнові вироби; наркотичні і психотропні речовини у межах визначень Єдиної Конвенції ООН про наркотики 1961 року і Конвенції ООН про психотропні речовини 1971 року; залишки та забруднюючі речовини [11].

В. М. Єрмоленко зробив висновок про «новаторський» підхід законодавця, згідно з яким до харчових продуктів слід віднести будь-які рослини (після збору врожаю), призначені для споживання людиною. Між тим, термін «споживання» має значно ширшу сферу застосування, ніж таку, що потребується для її ідентифікації з харчуванням людини. Підтвердженням цьому є приклад використання зерна пшениці у косметичних цілях, адже сучасні косметологічні фірми все ширше використовують масло паростків пшениці, висівки, екстракт зародків або протеїни пшениці в приготуванні кремів. Таке застосування людиною пшениці, безумовно, є її споживанням, яке, тим не менш, жодним чином не робить її харчовим продуктом. Та й самі зерна пшениці не вживаються в їжу безпосередньо, адже для харчового споживання застосовуються продукти її переробкою [4, с. 23].

Вбачається, що відсутність вказаної законодавчої чіткості у визначенні харчового продукту, як речовини, призначеної лише для їжі, абсолютно не сприяє ефективності подальшого державного контролю за якістю такої продукції [9, с. 378-422; 4, с. 23].

Відповідно до національного законодавства під безпечним харчовим продуктом (додаткова дефініція) розуміється харчовий продукт, який не справляє шкідливого впливу на здоров'я людини та є придатним для

споживання. У цьому формулюванні чітко простежується взаємозв'язок харчового продукту зі здоров'ям людини [6, с. 260].

Виробництво сільськогосподарської сировини для дитячого харчування є однією із гарантій продовольчої безпеки України. Продовольча безпека за своєю суттю є складовою економічної безпеки держави, а забезпечення економічної безпеки, відповідно до ст. 17 Конституції України, є однією з найважливіших функцій нашої держави.

Забезпечення виробництва доступної, якісної та різноманітної сільськогосподарської сировини є першоосновою для подальшого виготовлення продукції дитячого харчування. У свою чергу, дитяче харчування покликане підтримувати здоров'я та нормальну життєдіяльність дитини віком від народження до трьох років, оскільки така категорія дітей фізично не здатна вживати ті продукти харчування, які вживає доросла людина. Відповідно, без виробництва на належному рівні сільськогосподарської сировини для дитячого харчування неможливо досягти як продовольчої безпеки в цілому, так і забезпечити реалізацію принципу самозабезпечення як основної гарантії продовольчої безпеки держави [3].

Донедавна в Україні існував правовий інститут виробництва дитячого харчування, який мав низку особливостей, головною з яких слід визнати правовий режим спеціальних сировинних зон, тобто таких регіонів або окремих господарств, що відповідають умовам виробництва продукції рослинництва і тваринництва, придатної для виготовлення дитячого та дієтичного харчування [12].

Правовий режим спеціальних сировинних зон характеризується такими параметрами, які вимагають вважати названі землі об'єктом особливої охорони та виокремлення їх у складі особливо цінних земель як особливого різновиду [8, с. 204]. У такій спеціальній сировинній зоні могли застосовуватися за

спеціальними технологіями пестициди та агрохімікати природного походження, що забезпечували виробництво сировини, яка відповідала обов'язковим санітарно-гігієнічним вимогам до дитячого та дієтичного харчування [13].

З метою приведення національного законодавства до вимог ЄС, зокрема в частині досягнення та утримання рівня безпечності сільськогосподарської продукції відповідного до вимог ЄС законодавець пішов радикальним шляхом – визнання таким, що втратив чинність, Закону України «Про дитяче харчування» [12] на підставі прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення законодавства України у сфері забезпечення дитячим харчуванням у відповідність з вимогами законодавства Європейського Союзу» [14]. Як наслідок, дитяче харчування тепер відповідатиме вимогам законодавства ЄС, а саме вимогам Регламенту ЄС № 609/2013, Регламенту ЄС № 2016/127 у частині: термінів та визначень, що позначають класифікацію продуктів дитячого харчування; вимог до складу і маркування дитячого харчування; вимог до представлення дитячого харчування на ринку, а також реклами; планування заходів державного контролю щодо дитячого харчування.

Закон визначає вимоги до харчових продуктів, призначених для годування дітей від 0 до 3 років, а також до надписів на упаковці. Так, у маркуванні дитячих сумішей буде заборонено писати: «з дуже низьким вмістом глютену», «підходить для осіб з непереносимістю глютену», «підходить для осіб, хворих на целиакію», «спеціально розроблено для осіб з непереносимістю глютену», «спеціально розроблено для осіб, хворих на целиакію». У пояснювальній записці наголошують, що у дитячому харчуванні використання інгредієнтів з глютенном загалом заборонене, тому такі написи можуть вводити в оману покупців.

Також, під заборonoю реклама дитячих початкових сумішей та дитячих сумішей для подальшого годування, виключення становить лише реклама дитячих сумішей початкових та дитячих сумішей для подальшого годування шляхом розміщення у публікаціях, присвячених догляду за дітьми грудного віку, що призначені для медичних установ та лікарів, а також у наукових виданнях (публікаціях); реклама дитячих сумішей для подальшого годування за умови визнання центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, статусу України як країни, що не входить до переліку країн з високим ступенем ризику дитячої смертності, та прийняття цим органом рішення щодо можливості реклами дитячих сумішей для подальшого годування.

У харчових продуктах для дитячого харчування відповідно до вищезгаданого закону забороняється використання таких інгредієнтів, як: ароматизаторів, що не є натуральними (крім ваніліну, етилваніліну та ванільного екстракту); барвників (крім барвників, отриманих з харчових продуктів); підсолоджувачів (крім харчових продуктів для спеціальних медичних цілей, призначених для дітей грудного та раннього віку); консервантів, стабілізаторів, підсилювачів смаку та/або аромату; пальмового стеарину, продуктів гідрогенізації олій (маргарину, спреду), бавовняної олії та/або олії з кунжуту; молока сирого від корів, що не відповідає таким вимогам: кількість мікроорганізмів при 30 °C \leq 100 000 КУО/мл (за середньою геометричною величиною результатів лабораторних досліджень (випробувань) зразків, які відбирають з частотою щонайменше двічі на місяць впродовж двох місяців), кількість соматичних клітин \leq 400 000 КУО/мл (за середньою геометричною величиною результатів лабораторних досліджень (випробувань) зразків, які відбирають з частотою щонайменше один раз на місяць впродовж трьох місяців, крім випадків, коли компетентним органом

визначено інший метод з метою врахування сезонних коливань цього параметричного значення); молока сирого від сільськогосподарських тварин, крім зазначених у підпункті 6 цієї частини, що не відповідає таким вимогам: вміст мікроорганізмів за 30 °С має становити $\leq 1\ 500\ 000$ КУО/мл (за змінною середньою геометричною величиною за двомісячний період за зразками, які відбирають щонайменше двічі на місяць); сумішей спецій та прянощів, до складу яких входять не дозволені до використання у виробництві дитячого харчування харчові добавки; що вироблені з харчових продуктів, які були одержані з генетично модифікованих організмів та/або містили генетично модифіковані організми. У виробництві дитячого харчування з м'ясними та/або рибними інгредієнтами забороняють використання: м'яса механічного обвалювання, шкури свинячої, субпродуктів (крім серця, печінки, язика), гідратованого білка сої та похідних гідратованого білка сої, а також м'яса тварин та птиці, підданого неодноразовому заморожуванню; риби ставкової та придонної, гідратованого білка сої та похідних гідратованого білка сої, а також м'яса риби, підданого неодноразовому заморожуванню.

Виробництво дитячого харчування повинно буде здійснюватися на окремих технологічних лініях або бути організовано таким чином, щоб унеможливити одночасне фізичне перехрещення/змішування потоків інгредієнтів для виробництва дитячого харчування та інших харчових продуктів.

Інформація про поживну цінність дитячих сумішей початкових та дитячих сумішей для подальшого годування, зазначається в повному обсязі незалежно від розміру найбільшої поверхні упаковки або контейнера.

Обов'язкова інформація про поживну цінність дитячих сумішей початкових та дитячих сумішей для подальшого годування повинна включати кількість кожної мінеральної речовини та кожного вітаміну (крім молібдену),

мінімальна та максимальна кількість яких визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я; кількість холіну, інозитулу та карнітину. У маркуванні дитячого харчування поруч з його назвою зазначатимуть вік дитини, з якого вона може споживати такий продукт, попередження про безумовну перевагу грудного вигодовування тощо.

Для законодавства у сфері виробництва сільськогосподарської сировини для дитячого харчування у спеціальних сировинних зонах були властиві істотні юридичні дефекти, які унеможлилювали ефективне регулювання суспільних відносин у вказаній сфері та потребували усунення [3, с. 321].

З метою наближення законодавства України до законодавства ЄС та СОТ в Україні скасовано сировинні зони для дитячого та дієтичного харчування, оскільки їх існування не відповідає законодавству ЄС. Це передбачає Закон України №2775-ІХ, Закон України що набрав чинності 28 червня, і яким внесено суттєві зміни та доповнення до Закону «Про пестициди і агрохімікати» [15].

Зокрема, в частині гармонізації з європейськими нормами скасовуються положення про спеціальні сировинні зони, призначені для вирощування продукції для дитячого і дієтичного харчування. Зазначається, що існування таких зон не відповідає європейському законодавству. Окрім того, для узгодження з європейськими нормами вводяться нові: вимоги до маркування пестицидів і агрохімікатів; процедури державної реєстрації препаратів (у тому числі за рахунок скасування державної санітарно-епідеміологічної експертизи плану державних випробувань пестицидів та необхідності його погодження з боку колишньої Санепідслужби); визначення термінів – відповідно до визначень, які передбачені законодавством ЄС. У частині гармонізації зі стандартами СОТ законом запроваджуються підстави для заборони

застосування пестицидів і агрохімікатів; посилюється боротьба із фальсифікованими пестицидами й агрохімікатами [15].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи вище наведене, можна зробити наступні висновки:

1. Виробництво високоякісних і безпечних харчових продуктів є нагальною вимогою часу і вирішення цієї проблеми належить до числа найпріоритетніших завдань, які постали перед Українською державою у зв'язку з її вступом до СОТ та асоційованим членством в ЄС, а також необхідністю приведення законодавства у сфері дитячого харчування до вимог ЄС.

2. Законодавство у сфері виробництва сільськогосподарської сировини для дитячого харчування у спеціальних сировинних зонах характеризувалося тривалою історією практичного використання, емпіричною основою та міцними зв'язками з вітчизняною правовою системою, так і істотними юридичними дефектами, які унеможливлювали ефективне регулювання суспільних відносин у вказаній сфері та потребували усунення.

3. Вбачається, що основною мотивацією законодавця при скасуванні положення про спеціальні сировинні зони, призначені для вирощування продукції для дитячого і дієтичного харчування був факт відсутності в законодавстві ЄС подібних спеціальних сировинних зон. Проте, така аргументація є досить сумнівною, оскільки основною вимогою ЄС до України є досягнення та утримання рівня безпечності сільськогосподарської продукції відповідного до вимог ЄС. Водночас, ЄС не регламентував та прямо не передбачив вимоги щодо конкретних механізмів та шляхів досягнення рівня безпечності сільськогосподарської продукції відповідно до стандартів ЄС. Вбачаємо, що більш доцільною, як зазначають окремі дослідники, виглядає необхідність оновлення законодавчих положень щодо спеціальних

сировинних зон, зробивши акцент на пріоритетному застосуванні біологічних фітосанітарних заходів, що у свою чергу уможливило б створення проміжну ланку між органічним виробництвом (як максимальним рівнем захисту від хімічних та біотехнологічних фітосанітарних впливів) та традиційним сільським господарством та сприяло б виробництву більшої кількості екологічно безпечної сільськогосподарської продукції.

Література

1. Звіт про внутрішнє переміщення в Україні. Опитування загального населення, раунд 4, 3 травня 2022 року. URL: https://dtm.iom.int/sites/g/files/tmzbd11461/files/reports/IOM_Gen%20Pop%20Report_R4_UKR_final.pdf (дата звернення: 05.07.2023)
2. Резнікова Н. Продовольча безпека. Чому Україні вже зараз потрібні банки їжі. Український тиждень. 2022. URL: <https://tyzhden.ua/prodovolcha-bezpeka-chomu-ukraini-vzhe-zaraz-potribni-banky-izhi/> (дата звернення: 15.08.2023)
3. Шибко Р. Д. Виробництво сільськогосподарської сировини для дитячого харчування як об'єкт правового регулювання. Часопис Київського університету права. 2019. № 4. С. 290-295. doi: <https://doi.org/10.36695/2219-5521.4.2019.51> (дата звернення: 25.07.2023)
4. Єрмоленко В. М. Сучасний стан нормативного забезпечення державного контролю за якістю сільськогосподарської продукції. Перше зібрання фахівців споріднених кафедр з обговорення актуальних наукових проблем та методики викладання аграрного, земельного, екологічного та природоресурсного права у вищих навчальних закладах України : матер.

- зібрання (м. Одеса, 9-10 вересня 2016 року) / відп. ред. проф. І. І. Каракаш. О. : Юридична література, 2016. С. 22-25.
5. Куценко А. О. Проблеми господарсько-правового забезпечення якості вітчизняної молочної продукції в рамках членства України в СОТ. Вісник ХНУВС. 2010. № 4 (51). Ч. 2. С. 207-215.
 6. Піддубний О. Ю. Правове регулювання безпечності та якості харчових продуктів як комплексний правовий інститут. Конституційні засади аграрного, земельного та екологічного права: 20 років розвитку : матеріали «круг. столу» (Київ, 27 травня 2016 року) / за заг. ред. М. В. Краснової, Т. О. Коваленко. Чернівці : Кондратьєв А. В., 2016. С. 259-262.
 7. Романко С. М. Економіко-правовий механізм забезпечення екологічної безпеки сільськогосподарської продукції : автореф. дис... канд. юрид. наук : 12.00.06. Київ, 2008. 19 с.
 8. Шульга М. В. Особливості правового режиму земель в межах сировинних зон. Сучасний стан та перспективи розвитку земельного, аграрного, екологічного та природоресурсного права: теорія та практика : зб. матеріалів наук.-практ. конф. (Харів, 7 грудня 2018 року). Харків : ТОВ «Оберіг», 2018. С. 203-205.
 9. Карпінська Н. В. Застосування санітарних та фітосанітарних заходів: проблеми правового забезпечення у контексті вимог СОТ та ЄС : монографія. Луцьк, СПД Гадяк Жанна Володимирівна, друкарня «Волиньполіграф, 2021. 532 с.
 10. Парламент посилив вимоги до дитячого харчування. Що саме змінилося – пояснює експертка. Українське радіо. 2021. <http://www.nrcu.gov.ua/news.html?newsID=96996> (дата звернення: 08.08.2023)

11. Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів : Закон України від 23.12.1997 року. Відомості Верховної Ради України. 1998. № 19. Ст. 98.
12. Про дитяче харчування : Закон України від 14.09.2006 року. Відомості Верховної Ради України. 2006. № 44. Ст. 433. (втратив чинність). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/142-16#Text> (дата звернення: 12.08.2023)
13. Про затвердження Порядку надання статусу спеціальної зони з виробництва сировини, що використовується для виготовлення продуктів дитячого та дієтичного харчування : постанова Кабінету Міністрів України від 3 жовтня 2007 року № 1195. Офіційний вісник України. 2007. № 76. С. 48. Ст. 2819. (втратила чинність) (дата звернення: 12.08.2023)
14. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення законодавства України у сфері забезпечення дитячим харчуванням у відповідність з вимогами законодавства Європейського Союзу : Закон України. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2022. № 1. Ст. 2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1822-20#Text> (дата звернення: 12.08.2023)
15. Про пестициди і агрохімікати : Закон України від 02.03.1995 р. № 86-95/ВР. Відомості Верховної Ради. 1995. № 14. Ст. 91. Зміни по Закону № 1909-IX від 18.11.2021.

References

1. Zvit pro vnutrishnie peremishchennia v Ukraini. Opytuvannia zahalnoho naseleattia, raund 4, 3 travnia 2022 roku. URL: https://dtm.iom.int/sites/g/files/tmzbd11461/files/reports/IOM_Gen%20Pop%20Report_R4_UKR_final.pdf (date of access: 05.07.2023)

2. Rieznikova N. Prodovolcha bezpeka. Chomu Ukraini vzhe zaraz potribni banky yizhi. Ukrainskyi tyzhden. 2022. URL: <https://tyzhden.ua/prodovolcha-bezpeka-chomu-ukraini-vzhe-zaraz-potribni-banky-izhi/> (date of access:15.08.2023)
3. Shybko R. D. Vyrobnystvo silskohospodarskoi syrovyny dlia dytiachoho kharchuvannia yak obiekt pravovoho rehuliuвання. Chasopys Kyivskoho universytetu prava. 2019. № 4. S. 290-295. doi: <https://doi.org/10.36695/2219-5521.4.2019.51> (date of access: 25.07.2023)
4. Iermolenko V. M. Suchasnyi stan normatyvnoho zabezpechennia derzhavnoho kontroliu za yakistiu silskohospodarskoi produktsii. Pershe zibrannia fakhivtsiv sporidnenykh kafedr z obhovorennia aktualnykh naukovykh problem ta metodyky vykladannia ahrarnoho, zemelnoho, ekolohichnoho ta pryrodoresursnoho prava u vshchyykh navchalnykh zakladakh Ukrainy : mater. zibrannia (m. Odesa, 9-10 veresnia 2016 roku) / vidp. red. prof. I. I. Karakash. O. : Yurydychna literatura, 2016. S. 22-25.
5. Kutsenko A. O. Problemy hospodarsko-pravovoho zabezpechennia yakosti vitchyzniano molochnoi produktsii v ramkakh chlenstva Ukrainy v SOT. Visnyk KhNUVS. 2010. № 4 (51). Ch. 2. S. 207-215.
6. Piddubnyi O. Yu. Pravove rehuliuвання bezpechnosti ta yakosti kharchovykh produktiv yak kompleksnyi pravovyi instytut. Konstytutsiini zasady ahrarnoho, zemelnoho ta ekolohichnoho prava: 20 rokiv rozvytku : materialy «kruh. stolu» (Kyiv, 27 travnia 2016 roku) / za zah. red. M. V. Krasnovoï, T. O. Kovalenko. Chernivtsi : Kondratiev A. V., 2016. S. 259-262.
7. Romanko S. M. Ekonomiko-pravovyi mekhanizm zabezpechennia ekolohichnoi bezpeky silskohospodarskoi produktsii : avtoref. dys... kand. yuryd. nauk : 12.00.06. Kyiv, 2008. 19 s.

8. Shulha M. V. Osoblyvosti pravovoho rezhymu zemel v mezhakh syrovynnykh zon. Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku zemelnoho, ahrarnoho, ekolohichnoho ta pryrodoresursnoho prava: teoriia ta praktyka : zb. materialiv nauk.-prakt. konf. (Khariv, 7 hrudnia 2018 roku). Kharkiv : TOV «Oberih», 2018. S. 203-205.
9. Karpinska N. V. Zastosuvannia sanitarnykh ta fitosanitarnykh zakhodiv: problemy pravovoho zabezpechennia u konteksti vymoh SOT ta YeS : monohrafiia. Lutsk, SPD Hadiak Zhanna Volodymyrivna, drukarnia «Volynpolihraf, 2021. 532 c.
10. Parlament posylyv vymohy do dytiachoho kharchuvannia. Shcho same zminylosia – poiasniue ekspertka. Ukrainske radio. 2021. <http://www.nrcu.gov.ua/news.html?newsID=96996> (date of access: 08.08.2023)
11. Pro osnovni pryntsypy ta vymohy do bezpechnosti ta yakosti kharchovykh produktiv : Zakon Ukrainy vid 23.12.1997 roku. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 1998. № 19. St. 98.
12. Pro dytiache kharchuvannia : Zakon Ukrainy vid 14.09.2006 roku. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 2006. № 44. St. 433. (vtratyv chynnist). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/142-16#Text> (date of access: 12.08.2023)
13. Pro zatverdzhennia Poriadku nadannia statusu spetsialnoi zony z vyrobnytstva syrovyny, shcho vykorystovuietsia dlia vyhotovlennia produktiv dytiachoho ta diietychnoho kharchuvannia : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 3 zhovtnia 2007 roku № 1195. Ofitsiinyi visnyk Ukrainy. 2007. № 76. S. 48. St. 2819. (vtratyla chynnist) (date of access: 12.08.2023)
14. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo pryvedennia zakonodavstva Ukrainy u sferi zabezpechennia dytiachym kharchuvanniam u vidpovidnist z vymohamy zakonodavstva Yevropeiskoho

- Soiuzu : Zakon Ukrainy. Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR). 2022. № 1. St. 2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1822-20#Text> (date of access: 12.08.2023)
15. Pro pestytsydy i ahrokhimikaty : Zakon Ukrainy vid 02.03.1995 r. № 86-95/VR. Vidomosti Verkhovnoi Rady. 1995. № 14. St. 91. Zminy po Zakonu № 1909-IX vid 18.11.2021.